

Sygn. akt I ACa 1271/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Robert Obrębski

Sędzia SA Hanna Muras

Sędzia SO del. Joanna Zaporowska (spr.)

Protokolant st. sekr. sąd. Ewelina Borowska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. D. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa – Prokuratorowi Prokuratury Rejonowej
w Sokołowie Podlaskim oraz Prokuratorowi Prokuratury Okręgowej w Siedlcach

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 6 czerwca 2012 r., sygn. akt I C 86/11

- 1. oddala apelację;**
- 2. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego poniesionymi przez stronę pozwaną;**
- 3. przyznaje na rzecz radcy prawnego P. O. ze środków Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) złotych powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego udzielonego powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt IA Ca 1271/12

UZASADNIENIE

M. D. (1) w pozwie z dnia 10 grudnia 2010 r. domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie i Prokuratorę Generalną kwoty 200 000 zł z odsetkami w związku z niewydaniem mu jego części nieruchomości położonej w (...) w gminie S. przez brata P. D., co powód łączył z bezprawnym i nieskutecznym – w jego opinii - działaniem szeregu instytucji państwowych.

Działająca w imieniu strony pozwanej Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa podnosząc, że powód nie wskazał z działalnością jakiej jednostki Skarbu Państwa wiąże dochodzone roszczenie ani też z jakimi działaniami roszczenie jest związane.

W kolejnym piśmie procesowym powód wskazał, że roszczenie swoje wiąże z bezprawną działalnością jednostek Skarbu Państwa, którymi są Prokuratura Rejonowa w Sokołowie Podlaskim i Prokuratura Okręgowa w Siedlcach. Prokuratorzy tych prokuratur „odrzucili” między innymi dwa postępowania (...) 160/06 z dnia 15 stycznia 2007 r. i (...) 49/08 z dnia 9 czerwca 2008 r. Do pisma powód dołączył kserokopie pierwszych stron dwóch postanowień z 15 stycznia 2007 r. i z 9 czerwca 2008 r., w których odmówiono wszczęcia dochodzenia w sprawie gróźb pozbawienia życia i pobicia, których miał się dopuszczać P. D. w stosunku do swojego brata M. D. (1).

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w sprawie z powództwa M. D. (1) przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy dokonał następujących ustaleń i rozważań: powód twierdził, że Prokuratura Rejonowa w Sokołowie Podlaskim i Prokuratura Okręgowa w Siedlcach od 15-tu lat nie chcą uznać aktu notarialnego z 1996 r., w którym to akcie rodzice powoda przekazali mu 1/2 działki i domu położonego w B.. Udział ten powinien być wydany powodowi, czego brat P. D. nie uczynił. Powód złożył do akt orzeczenia sądów wydawanych z jego powództwa oraz składane przez powoda zawiadomienia o popełnieniu przestępstw, jak również liczne skargi do różnych urzędów (k. 30 – 104).

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie. Jako podstawę prawną wskazał art. 417 § 1 k.c., który stanowi, że za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa oraz art. 77 Konstytucji RP stanowiący, że każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.

W następnej kolejności Sąd Okręgowy podniósł, że dla odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa konieczne jest wskazanie, że jej przesłankami są szkoda i jej przyczyna w postaci niezgodnego z prawem działania organu władzy publicznej. Powód twierdził, że poniósł szkodę na skutek czynności podejmowanych przez organy Skarbu Państwa – Prokuraturę Rejonową w Sokołowie Podlaskim i Prokuraturę Okręgową w Siedlcach. Nie udowodnił jednak trzech niezbędnych dla odpowiedzialności odszkodowawczej elementów: szkody, zdarzenia które te szkodę wywołało oraz adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy tym zdarzeniem a szkodą. Na powodzie spoczywał ciężar udowodnienia faktów, z których wywodził skutki prawne (art. 6 k.c.). Powód nie udowodnił tych okoliczności oraz nie skonkretyzował szkody. Brak jest też podstaw aby uznać, by pozwany działał lub zaniechał działania w sposób niezgodny z prawem.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach stanowił art. 102 k.p.c., zaś o kosztach wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

W apelacji od wyroku Sądu pierwszej instancji M. D. (1) wniósł o jego zmianę i uwzględnienie żądań pozwu.

Wskazał, że na szkodę w wysokości 200 000 zł, którą poniósł na skutek działalności jednostek Skarbu Państwa, w szczególności Prokuratury Rejonowej w Sokołowie Podlaskim, składa się niemożność użytkowania pieczarkarni przez 15 lat (198 000 zł) oraz suma podatków opłaconych za nieruchomości (2000 zł). Zdarzenia, które tę szkodę wywołały to niewydanie przez Prokuraturę połowy gospodarstwa, gdyż jednostka ta nie chce uznać aktu notarialnego z 1996 r., w którym to akcie rodzice przekazali mu 1/2 działki z zabudowaniami czyli domu i pieczarkarni oraz ciągnik rolniczy Ursus C-330. Adekwatny związek przyczynowy między tymi zdarzeniami a szkodą polega na tym, że przy minimalnej produkcji mógłby utrzymać siebie i syna, a mieszkanie w(...)wynająć i nie popaść w długi.

W piśmie procesowym z 20 lutego 2013 r., złożonym w toku postępowania apelacyjnego, pełnomocnik powoda zarzucił, że sprawa została niewłaściwie zakwalifikowana, natomiast jej wstępne badanie powinno skutkować uznaniem, że powodowi chodziło o dwie sprawy:

- 1) czynność egzekucyjną – powód bowiem zamiast skierować się do sądowego organu egzekucyjnego mylnie skierował żądanie wprowadzenia go we współposiadanie nieruchomości do policji i prokuratury. Dalsze roszczenia powoda adresowane do ministra, a potem do sądu powszechnego były tylko konsekwencją bezprawnej, zdaniem powoda, bezczynności policji i prokuratury,
- 2) o odszkodowanie za utracone korzyści z eksploatacji pieczarkarni, skierowane przeciwko bratu.

Popierając apelację zarzucił nierozpoznanie istoty sprawy, niewłaściwość trybu postępowania, niewłaściwość miejscową i rzeczową Sądu.

W piśmie z dnia 20 lutego 2013 r. zgłoszone zostały również wnioski dowodowe: z umowy darowizny z dnia 19 kwietnia 1996 r. na okoliczność, że 1/2 nieruchomości przed wytoczeniem powództwa stanowiło własność powoda, ugody zawartej między powodem a jego synem M. D. (2) na okoliczność ich udziałów w nieruchomości, zaświadczenia z 13 października 2006 r. (...) (...) W., że powód i jego syn są współwłaścicielami ciągnika rolniczego i z przesłuchania powoda.

Skarb Państwa, reprezentowany przez Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Sokołowie Podlaskim i Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Siedlcach, zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje: apelacja nie mogła zostać uwzględniona.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że Sąd Okręgowy błędnie określił w sentencji wyroku Prezesa Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie, jako jednostkę reprezentującą w niniejszej sprawie pozwanego Skarb Państwa (co Sąd ten dostrzegł na etapie sporządzania uzasadnienia). Zgodnie bowiem z art. 67 § 2 k.p.c. za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. Powód w pozwie wskazywał wprawdzie jako pozwanego Skarb Państwa reprezentowany przez Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie i Prokuratorę Generalną, ale już w piśmie z dnia 2 sierpnia 2011 r. sprecyzował, że jego roszczenia związane są z działalnością Prokuratorów Prokuratury Rejonowej w Sokołowie Podlaskim i Prokuratury Okręgowej w Siedlcach. Roszczenia te wywodził nadto z odmowy wszczęcia dochodzenia, postanowieniami Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Sokołowie Podlaskim z dnia 9 czerwca 2008 r. (...) i OW – (...) i z dnia 15 stycznia 2007 r. (...) i OW(...)), przeciwko P. D. w sprawie kierowanych przez niego gróźb pozbawienia życia i pobicia powoda.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lutego 2001 r. III CKN 295/00 (LEX nr 52382) obowiązek właściwego oznaczenia strony pozwanej spoczywa na powodzie, jednakże w praktyce za ukształtowany uważany jest pogląd, iż sąd orzekający winien czuwać nad tym, by Skarb Państwa był reprezentowany w procesie przez właściwą jednostkę. Stosownie do art. 33 i 34 k.c. – Skarb Państwa stanowi jednolity podmiot; niezależnie od wielości wskazanych w pozwie i orzeczeniu sądowym państwowych jednostek organizacyjnych (art. 67 § 2 k.p.c.), stroną jest zawsze Skarb Państwa, a nie wskazane jednostki (v.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 1999 r. I CKN 1148/97 LEX nr 37454). Z kolei w wyroku z dnia 14 kwietnia 1999 r. III CKN 1239/98 (LEX nr 36680) Sąd Najwyższy wskazał, że jeżeli w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji Skarb Państwa reprezentowany był tylko przez część jednostek organizacyjnych, z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, to pominięcie pozostałych jednostek nie może być podstawą do uznania nieważności postępowania z przyczyn wymienionych w art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c. Wprawdzie w uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy zauważył, że o nieważności postępowania można byłoby ewentualnie mówić tylko wówczas, gdyby od początku procesu reprezentacja Skarbu Państwa była przypadkowa w tym

sensie, że wykonywała ją jednostka organizacyjna zupełnie nie mająca związku z dochodzonym roszczeniem. Należy jednak wziąć pod uwagę, że orzeczenie to zapadło przed wejściem w życie ustawy z dnia 8 lipca 2005 r.

o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 169, poz. 1417 ze zm.), czyli przed dniem 15 marca 2006 r. Od wejścia w życie tej ustawy zastępstwo procesowe Skarbu Państwa przez Prokuratorię Generalną, w sprawach rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sąd okręgowy, jest obowiązkowe (art. 8 ust. 1 pkt 1). W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie postanowieniem z dnia 22 grudnia 2010 r. przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie, jako właściwemu rzeczowo. Odpis pozwu z załącznikami został doręczony Prokuratorii Generalnej, która ustosunkowała się do niego w odpowiedzi na pozew z dnia 2 czerwca 2011 r. Jak z powyższego wynika strona pozwana od początku postępowania przed Sądem Okręgowym była właściwie zastępowana, interesy Skarbu Państwa były należycie chronione, nie doszło zatem do nieważności postępowania (art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c.)

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 7 maja 2013 r. dokonał natomiast właściwego oznaczenia jednostek Skarbu Państwa, z działaniem których wiąże się dochodzone roszczenie.

Nie można natomiast podzielić poglądu wyrażonego w piśmie pełnomocnika powoda z dnia 20 lutego 2013 r., że powództwo M. D. (1) zostało wadliwie zakwalifikowane przez Sąd, gdyż w istocie powodowi chodziło o czynność egzekucyjną – wprowadzenie we współposiadanie nieruchomości oraz powództwo o odszkodowanie skierowane przeciwko P. D.. Powód do swojego pisma procesowego z dnia 15 kwietnia 2011 r. dołączył między innymi kopie orzeczeń sądowych w sprawach z jego powództwa przeciwko P. D. o dopuszczenie do współkorzystania z nieruchomości (IC 107/10 Sądu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim – umorzenie postępowania postanowieniem z dnia 27 stycznia 2011 r.), o wydanie nieruchomości i zapłatę (IC 16/10 Sądu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim - wyrok z dnia 9 czerwca 2010 r. oddalający powództwo) oraz z wniosku powoda z udziałem P. D. o roszczenia między współwłaścicielami (umorzenie postępowania postanowieniem Sądu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim z dnia 14 stycznia 2011 r. w sprawie INs 300/09).

Jak z powyższego wynika powód prowadził postępowania cywilne przeciwko lub z udziałem brata P. D., dotyczące spornej nieruchomości, nie osiągając zamierzonych celów. Jak natomiast wynika z pozwu i kolejnych pism powoda, w niniejszej sprawie powód kierował swoje roszczenia do jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa, z ich działaniem wiążąc szkodę, której wyrównania dochodził.

Sąd Okręgowy trafnie odczytał powództwo jako roszczenie odszkodowawcze i ustalił stan faktyczny sprawy w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia. Niemniej jednak, w związku z treścią pisma powoda z dnia 2 sierpnia 2011 r. precyzującym powództwo należało uznać, że roszczenie związane było z dwukrotną odmową wszczęcia dochodzenia w sprawie gróźb karalnych kierowanych przez P. D. w stosunku do powoda. Skoro tak, podstawą dochodzonego roszczenia był przepis art. 417¹ § 2 k.c., zgodnie z którym powód, dla wykazania zasadności roszczenia, musiałby przede wszystkim przedstawić orzeczenie o stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem odmowy wszczęcia dochodzenia. Stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia następuje według przepisów tego postępowania, w którym rozstrzygnięcie zostało wydane. Tymczasem powód takiego orzeczenia nie przedstawił. Trafnie wskazał natomiast Sąd Okręgowy, że powód nie wykazał również szkody. Powód przedstawił bowiem jedynie swoje twierdzenia i wyliczenia w tym zakresie, nie przedstawiając na ich poparcie żadnych dowodów.

Reasumując należy zatem stwierdzić, że apelacja podlega oddaleniu (art. 385 k.p.c.), gdyż wyrok Sądu Okręgowego, pomimo pewnych wadliwości, odpowiada prawu.

Sąd Apelacyjny nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego strony przeciwnej, pomimo oddalenia jego apelacji. W sprawie niniejszej zachodzi bowiem szczególnie uzasadniony przypadek w rozumieniu art. 102 k.p.c. Sytuacja majątkowa powoda jest trudna i była podstawą zwolnienia go od kosztów sądowych. Powód utrzymuje się z niewysokiej renty, korzysta też z pomocy społecznej. W jego subiektywnym przekonaniu brak ochrony ze strony organów państwa stał się przyczyną niemożliwości czerpania korzyści z należnej

mu części majątku po rodzicach. Niepowodzenia w sporach z bratem na drodze prawnej skutkowały wytoczeniem niniejszego powództwa przeciwko Skarbowi Państwa. Mając to na uwadze orzeczono jak w punkcie 2 sentencji wyroku.

Podstawę przyznania kosztów zastępstwa prawnego pełnomocnikowi powoda ustanowionemu z urzędu stanowiły przepisy § 15 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 6 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz.1349 ze zm.).